

Ny bok

Kultur som levemåte

Ved Institutt for sammenliknende politikk har det siden slutten av 1980-tallet vært et aktivt miljø som har tatt på alvor den britiske antropologen Mary Douglas sin "grid-group"-teori, eller Kulturteori som den i sin noe kanskje for effektive korthet også blir kalt. Kultur som Levemåte er en kritisk tilnærming til Kulturteori. Med boken ønsker redaktørene å vise teoriens kapasitet og empiriske kraft og derigjennom å gjøre teorien mer kjent i forsknings- og undervisningsmiljøene. Bidragsyterne til boka kommer fra samfunnsvitenskapelige miljø ved universitetet i USA, Storbritannia, Sverige og Norge. I del I er det grunnleggerne av teorien som skriver: Mary Douglas, Aaron Wildavsky, Michael Thompson og Richard Ellis leverer nesten alle originalbidrag. Del II drøfter Kulturteori teoretisk bl.a gjennom funksjonalisme og rasjonalitet. Del III viser ulike empiriske anvendelser av teorien, bl.a analyse av abortspørsmål og kjernekraksdebatt. Samla skulle boka gi en bred, men på same tid grundig, kritisk og framtidrettet innføring i denne spennende og utfordrende teori-retningen.

Grendstad, Gunnar og Selle, Per (red.)
(1996): Kultur som Levemåte.
Oslo: Samlaget. 384 sider.

Ny oppdatert 2-språklig Informasjonsbrosjyre om Institutt for sammenliknende politikk er nå tilgjengelig. Henvendelse på tlf. 55 58 21 75 / 78. Informasjonen er også tilgjengelig på internett-adressen: <http://www.svf.uib.no/sampol/welcome.html>

Aleksander Høvik Jellestad vant 1. premie og Yasmin Bryn vant 2. premie i konkurransen med tema flagg, land og byer som ble arrangert under Åpent Hus arrangementet 2. november.

Torstein Hjellum deler her ut premiene til de heldige vinnerne. Begge fikk atlas.

Dr. disputas

Torgrim Titlestad

disputerte
den 23. november 1996
for dr. philos.-graden med
avhandlingen:

"Makt og avmakt
- Om korleis ein politisk leiar
byggjer og taper makt. Peder
Furubotn, NKP og SUKP
1945-49."

Lektor, dr. phil. Kurt Jacobsen
var 1. opponent og
Docent, fil. dr. Jørgen Hermanson
var 2. opponent.

Det SamPol-ske Hus Årsrapport 1996 (Sammendrag)

Ja til Gjennomstrømming
Ja til Tilstømming
Ja til Kvalitetssikring
Ja til Undervisning
Ja til Veiledning
Nei til Åpne studier
Nei til Privatister
Nei og ja til Kontroll
Ja til Tillit
Ja til Publisering
Ja til Premiering
Tja til Planlegging
Nei til Forskningsstrategi
Jaja til Psyko-sosialt arbeidsmiljø
Nei til Møter
Nei til Grunnfagsmodulering
Ja til Internasjonalisering
Nei til Nasjonalisering
Ja til Desentralisering
Ja til Bergen
Ja til Sentralisering
Tja til Tverrfaglig institutt-samarbeid
Ja til ERASMUS, Leve SOKRATES
Ja til Grunnforskning
Ja til Oppdragsforskning
Tja til EU (-forskning)
Njet til Samrøre
Ja til Åpent Hus
Ja til Søndagslukking
Ja til Formidling
Nei til TV2 (-eller kanskje ikke?)

God jul!

Virksomhetsplan 1997

(Sammendrag)
Ja til Vernet Opsjon for
Fri Forskning (VOFF)

Godt Nyttår!

(Gjelder også Kirke-,
Undervisnings-, og Forsknings-
komiteen i Stortinget, FAFO,
Planleggingsministeren (gammel
og ny), og Likningsetaten)

Sampolicissimus

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for sammenliknende politikk
Adr: Christiesgt. 15, 5007 Bergen
Tlf: 55 58 21 75/78. Fax: 55 58 94 25
Instituttstyrer:
Prof. Stein Kuhnle
Kontaktpersoner:
Gerd Pettersen
Terese Zeil

5/96

Etablering av utdannings- tilbud for valgobser- vatorer våren 1997

(Ansvarlig: Frank Aarebrot)

Mål:

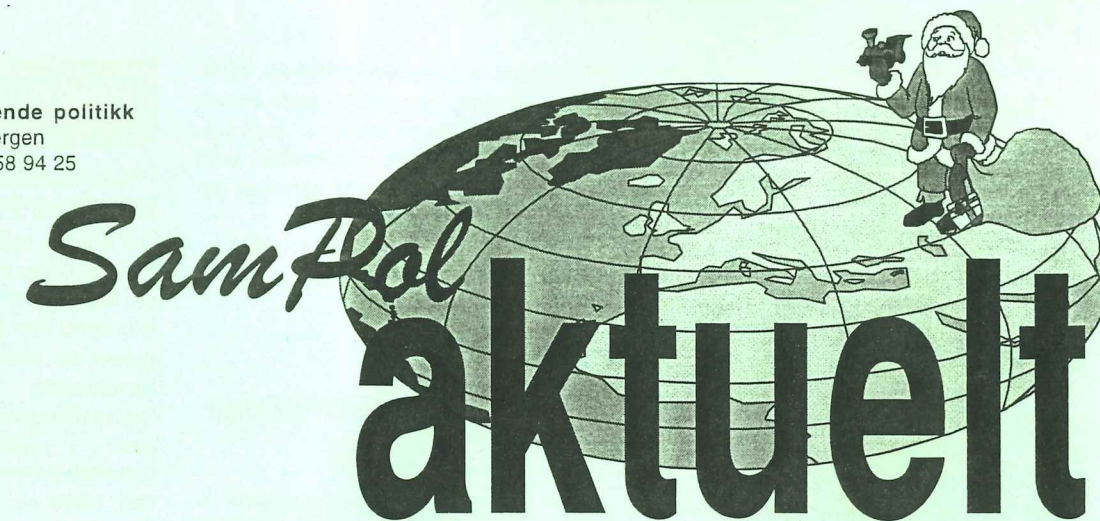
- * Gi oversikt over problemfeltet demokrati, valg og kultur
- * Utvikle evnen til å klassifisere ulike situasjoner i en gitt demokratiutviklingsprosess
- * Gi en videre spesialisert opplæring med sikte på framtidig rapportering av valobservasjonsoppdrag
- * Utvikle kulturforståelse

Med forbehold om godkjenning, vil oppstart bli våren 1997

Studiet vil bli et tverrfaglig studium innen statsvitenskap og sosialantropologi. Studiet blir lagt opp i forhold til det praktiske arbeidet valgobservatørene utfører i felten. Det er derfor ment å omfatte en teoretisk og en praktisk del. Den teoretiske delen er tenkt å utgjøre ca. tre mnd. fulltidsstudium. Til sammen vil tilbudet utgjøre et vektaltallsemne på 3-5 vektaltall.

Målgruppe: Søkere med utdanning på universitets- eller høyskolenivå, eller søkere med relevant erfaring fra arbeid som valgobservatør.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til Bjørg Hildeskar, SEVU, tlf. 55 58 89 53.
E-post:bjorg.hildeskar@sevu.uib.no

Hovedfagstudenter valgobservatorer i Bosnia

Seks av hovedfagsstudentene ved Institutt for sammenliknende politikk deltok i høst som valgobservatorer under valgene i Bosnia-Hercegovina, som fant sted 14. september. Foruten Anita Helland, som tok initiativet til at hovedfagsstudenter fra instituttet kunne reise nedover som observatorer, besto gruppen fra Bergen av Bengt Holmen, Beate Bull, Sjur Holsen, Paal Zandstra Nilsen og Jan Petter Høltedahl.

I alt 1200 personer var til stede som valgobservatorer under de OSSE-arrangerte valgene. Gjennomføringen av valgene var ledd i implementeringen av Dayton-avtalen, og fant sted til tross for utstrakt kritikk vedrørende mangelfull oppfølging av betingelsene for avholdelsen av valg. Et presidentkollegium og nasjonalforsamling skulle velges på nasjonalt plan, i tillegg til regionale parlamenter i Føderasjonen av Bosnia og Hercegovina (den kroatiske og muslim-

ske delen av landet) og Republika Srpska (den serbiske delen), en president i sistnevnte enhet, samt kantonvalg i Føderasjonen.

Foruten lesning av mest mulig informasjon, som Dayton-avtalen, valgteknisk informasjon, valgloven og generell og politisk historie om området, bestod forberedelsene av et praktisk rettet intensivkurs i valgobservasjon ledet av Frank Aarebrot. I Oslo møtte vi deretter resten av den norske delegasjonen av korttidsobservatorer. Den norske Helsingforskomite hadde satt sammen og stod for praktisk organisering av den tredve personer sterke norske delegasjonen av korttidsobservatorer, som ble sendt ut med økonomisk støtte fra UD. I alt var 70 nordmenn til stede i Bosnia-Hercegovina i forbindelse med valget.

Nærmere 800 korttidsobservatorer gjennomførte tre dager før valgdagen et heldagsseminar i Wien, der rutiner for minesikkerhet, valgloven for B-H, generell informasjon om den praktiske organiseringen av valgene og logistikk var blant temaene; i tillegg kom akkreditering av samtlige korttidsobservatorer. Transporten til B-H neste dag gikk til Sarajevo, Banja Luka eller Tuzla, og derfra videre med buss til de enkelte bestemmelsessteder. Observatørene jobbet i par, slik at hver observa-

GJESTEFORLESNING

v/ Ambassadør Thorvald Stoltenberg

"Erfaringer som fredsmegler"

27. januar 1997, kl. 13¹⁵- 15⁰⁰, Auditoriet U. Pihls Hus
Åpent for alle interesserte

tør fikk en observatør fra et annet land som partner. De norske observatørene ble således spredt over hele B-H. Bortsett fra Bengt (Sanski Most) havnet imidlertid alle Bergens-studentene i den serbiske delen av landet, med Sjur i Doboj, Anita i Sokolac, Paal i Visegrad, Beate i Zvornik og Jan-Petter i Bijeljina; de fire sistnevnte stedene ligger alle i den østlige delen av landet, nær grensen mot Serbia.

Teknisk sett gikk gjennomføringen på selve valgdagen greit. Vår oppgave bestod i å kontrollere valglokalet og fasilitetene der, de tekniske aspektene ved selve stemmegivningen, samt å innhente mest mulig informasjon (ved observasjon, samtaler med velgere og valgmedarbeidere etc.) om atmosfæren i og i nærheten av valglokalet. Det mest alvorlige var trolig at en del (5-15%) av velgerne ikke sto i manntallslisten utlagt i valglokalene, og dermed måtte dra til den lokale valgkommisjonen (som kunne ligge et godt stykke unna) for å finne navnet sitt igjen på den opprinnelige listen, fra valget høsten 1990. Dette lyktes riktignok i de fleste tilfellene.

Langt mer alvorlig var at de demokratiske betingelsene for å avholde valg ikke var til stede. Dayton-avtalen krever uttrykkelig et politisk nøytralt miljø, rett til å stemme uten frykt eller trusler, yttings- og pressefrihet, samlingsfrihet (inkludert politiske partier) og sist, men ikke minst, bevegelsesfrihet. Ingen av disse betingelsene var oppfylt før valget 14. september, noe som også var årsaken til utsettelsen av lokalvalgene med i første omgang to måneder (disse ble 22. oktober utsatt på ubestemt tid, men i alle fall til neste år). Som observatør kunne vi bl.a. se hvordan den stipulerte bevegelsesfriheten fungerte i praksis: Av sikkerhetsmessige årsaker bestemte OSSE to dager før valgdagen at velgere som ville krysse delelinjen mellom de to enhetene av B-H (Inter-Entity Boundary Line, IEBL) for å stemme der de tidligere var blitt fordrevet fra, bare skulle få ankomme i busser satt opp spesielt for formålet, kjøres direkte til bestemte valglokaler beregnet kun for dem, før de skulle returnere direkte. På valgdagen ankom likevel svært få, enkelte steder kom ingen av de forventede velgerne, og totalt krysset knapt 10% av velgerne IEBL for å stemme.

Videre fremkom anklager om busslaster fra Serbia under registreringen forut for valget, samt på valgdagen. Valgdeltagelsen i Republika Srpska varierte mellom 103-121% (ulike målinger) i forhold til antatt velgermasse. Ved mobiliseringsvalget i

1990 deltok til sammenligning ca. 80%.

For oss som deltok som observatører, var oppholdet i Bosnia-Hercegovina en sterk opplevelse, som frister til gjentagelse. Og til våren er det studietur...

Jan Petter Holtedahl

Velferdskonferanse i Taipei

Institutt for sammenliknende politikk er medarrangør av konferansen "Toward the 21st Century: State, Family and Social Welfare" som arrangeres i Taipei, Republikken Kina (Taiwan), 14.-16. mars 1997. Samarbeidspartnere er Republic of China Population Association, Republic of China Association of Social Welfare, Department of Social Welfare v/ National Chung-Cheng University i Chia-Yi, Center for Population Studies v/National Taiwan University i Taipei. Konferansen

bringer sammen omlag 30 velferdsforskere (sosiologer, statsvitere, økonomer, demografer) fra Europa, USA, og Øst-Asia, som vil legge fram papers innenfor fire hovedtemaer, og konferansen blir i tillegg åpen for ca. 200 forskere og doktorgradsstudenter fra Taiwan. Konferansens hovedtema er: 1) Challenges to the Welfare State; 2) Family Demography and Social Welfare; 3) Financing of Health Insurance and Public/Private Pension Programs, og 4) Alternatives to State (Social) Welfare. Konferansen blir i sin helhet finansiert ved bidrag fra ulike offentlige kilder i Taiwan.

Institutt for sammenliknende politikk har tatt initiativet til konferansen, og medvirket til å skaffe deltagere fra Europa og USA som kan presentere nyere forskning innenfor de nevnte hovedtemaene. Fra Institutt for sammenliknende politikk vil Stein Kuhnle, Per Selle og nordisk gjesteprofessor Sven Olsson Hort (Stockholms universitet) delta, og forøvrig vil følgende delta fra Europa: Peter Flora (Mannheim), Stein Ringen (Oxford), Maurizio Ferrera (Pavia), Anne-Marie Guillemard (Paris); dessuten Benjamin Gidron fra Israel og Theodore Marmor, Rosa Marie Lee, og Jersey Liang fra USA.

Taiwans President, Lee Teng Hui, vil holde konferansens "Opening address".

Presentasjon av stab

Universitetsstipendiat
Nicoline Frølich (f. 1965).

Gift og mor til to barn. Jeg kom til Bergen i 1986, etter mellomfagseksamen i sosialøkonomi på Blindern, for å begynne på Handelshøyskolen. Tok mellomfagseksamen i sammenliknende politikk våren 1989 og siviløkonomeksamen samme høst. Vurderte alvorlig å fortsette med hovedfaget etter NHH, men fikk jobb som journalist, senere som attføringsveileder og så som lærer i bokføring som siviløkonom. Leste pedagogikk ved siden av lærerjobben og tok ped. sem. våren 1992. Fortsatte med kollokvie- og seminarledelse for hhv. grunnfag og scandinavian politics under hovedfaget. Fra våren 1992 var jeg igjen student ved sammenliknende politikk og leverte hovedfagsoppgave om målstyring på universitetet våren 1994.

Faglig og praktisk var temaet forberedt gjennom en diskusjon av grensene for Rational Choice teori (diplomoppgaven), en sammenlikning av denne og kulturteorien (mellomfagsoppgaven), oppfølging av debatten om virksomhetsplanlegging som journalist og som konsulent i "staten". Under hovedfaget fulgte jeg en høst i Paris undervisningen i komparativ metode ved Science Po. Etter cand.-polit. graden fikk jeg jobb som førstekonsulent ved fakultetssekretariatet ved Det odontologiske fakultet i Bergen hvor jeg arbeider med budsjett, regnskap, målstyring og organisasjonsutvikling. I løpet av 1997 kommer jeg til å måtte avslutte her for å starte på et doktorgradsprosjekt om det normative grunnlaget for de senere års "managementinspirerte" reformarbeid i offentlig sektor. Noe jeg gleder meg til!

Rapport

Kvinner og ledelse

Kvinner innpass i ledende stillinger er stadig tema i offentlig debatt. Fokus rettes ofte mot kvinners fravær i toppsjiktet, spesielt i det private næringsliv. Hittil har vi hatt lite detaljerte data om rekrutteringen av kvinnelige ledere. Den årlige statistikken fra Likestillingsrådet er svært grovmasket, og utvalgsundersøkelser gir usikre tall når relativt små yrkes- og stillingskategorier brytes ned i under-

grupper etter f.eks. kjønn, alder og bransje. For å kunne evaluere de endringsprosessene som skjer i dag er det helt avgjørende å få innsikt i utviklingen over tid, og å studere forskjeller mellom generasjoner og bedriftstyper.

Rapporten "Kvinner og ledelse: Et statistisk utsyn over det private næringsliv", som bygger på NHOs lønnsstatistikk fra 1975 til 1995, viser at det nå skjer gjennomgripende endringer i arbeidslivet - selv om kvinner fremdeles er sjeldne i det øverste toppsjiktet. Det holder ikke å se på toppsjiktet alene, for de større kulturene med høyt utdannede kvinner fra midten av 1980-årene vil neppe gjøre

seg sterkt gjeldende blant toppene i næringslivet før nærmere år 2010 - dvs. når de som dagens mannlige toppledere har minst 20 års yrkeserfaring etter fullført utdanning. For å få innblikk i endringene som nå pågår må vi derfor se på et bredere ledersjikt og på rekrutteringssjiktet under ledelsen - hvor vi finner mange av de fremtidige lederne i næringslivet. I 1980 var det ingen kvinner blant næringslivets toppledere, og for alle lederstillingene sett under ett var bare 2,4 prosent kvinner. I september 1996 hadde kvinner 4 prosent av topplederstillingene og 8 prosent av lederstillingene i alt. I rekrutteringssjiktet er det langt flere kvinner: 18 prosent i 1996 (mot 4,5 prosent i 1975). Dette avspeiler utdanningsrevolusjonen blant kvinner, noe som også kommer tydelig fram i form av mar-

kerter generasjonsforskjeller. Andel kvinner er betraktelig høyere blant ledere under 40 år enn blant ledere over 40 år (15 mot 5 prosent). Det finnes dessuten store variasjoner mellom ulike utdanningsgrupper og bedriftstyper.

Gjennom media får vi inntrykk av at det private næringsliv er "dårligste gutten i klassen" når det gjelder kvinner og ledelse. Målt i relative tall ser det imidlertid ut til at situasjonen er vel så dårlig i kommunesektoren som i NHO-området. Innenfor NHO-området finnes det likevel store variasjoner mellom ulike utdanningsgrupper og - ikke minst - mellom ulike bransjer. Olje- og offshoreindustrien utmerker seg med flest kvinner i ledelsen, mens bygg- og anleggsvirksomhet ligger dårligst an.

Rapporten kan bestilles fra NHO (Næringslivets forlag) eller fra undertegnede.

Nina Cecilie Raaum
(e-post: Nina.Raaum@isp.uib.no)

Hovedfag avsluttende eksamen høsten 1996

I 1996 ble det uteksaminert 37 kandidater i alt. Det er ny "årsrekord", den forrige var på 21 i 1993.

Høsten 1996 ble disse uteksaminert:

Bjug Bøyum: Designeffektar i surveyundersøkingar. Resultat frå eit metodeeksperiment.

Anette Frøyland: The Changing Relationship Between State Sovereignty and Human Rights in Relation to the Norms Justifying Intervention.

Wenche Hagen: Stortingets rolle i den politiske prosessen: En undersøkelse av Stortingets deltakelse innenfor tre stadier av politikkutformingen.

Anne Heyerdahl: Et hav av risiko. Eller: Fra vitenskap til politikk. En systemteoretisk analyse av Londonkonvensjonens vurderinger av risiko forbundet med dumping av radioaktivt avfall.

Bente Hybertsen: Kriterier for fordeling av nødhjelpsmidler - en analyse av norske private organisasjoner.

Marianne Berg Haaland: Haiderization and Continuity: An Analysis of FPÖ and FDP Party Profiles from 1979 to 1995.

Hilde Jakobsen: Mao eller Muhammed i Midtens Rike: Om islam, kulturell standardisering og uigursk identitet i Xinjiang, Kina.

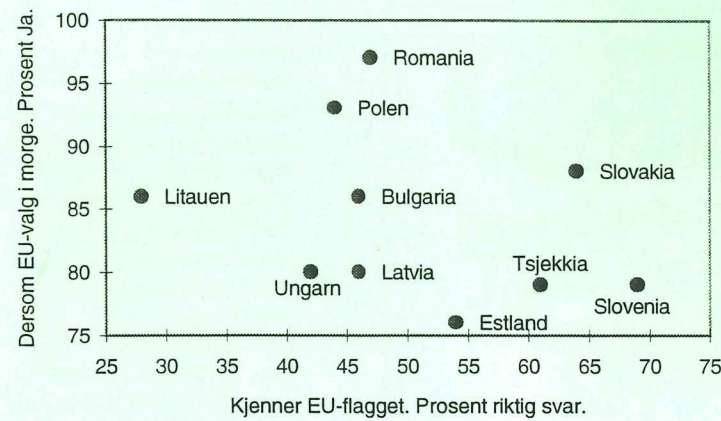
Marit Lie: Holdning, Motivasjon, Deltakelse - En analyse av oppslutningen om den norske miljøbevegelsen.

Toril Karin Orrestad: Islamistiske bevegelsers politiske betydning i Maghreb.

Gro Tjøre: Utdrag av norsk flyktningedebatt 1985-1995. Eit styrande perspektiv.

Jan Zahl: Rokkans modell over Europa: ein teorianalyse og kritikk.

Ellen Kristine Viken: EUs utvidelse mot øst: Velgerne teller, elitene avgjør? En analyse av holdninger på elite- og velgernivå i Tyskland, Frankrike, Storbritannia og Spania.

EU - HOLDNINGER VS. KUNNSKAP?

Europakommisjonens Eurobarometer intervjuet i november 1995 omlag 20.000 mennesker fra 19 Sentral- og Østeuropeiske land. I ti av landene var det en overveldende majoritet av innbyggerne som ville stemme ja til medlemskap i EU dersom det ble holdt en folkeavstemning (uvedt snitt 84%). Derimot var det en klart lavere andel av befolkningen i disse landene som kunne identifisere EU-flagget (uvedt snitt 50%). På et aggregert nivå er det imidlertid en negativ sammenheng ($r_{xy} = -.30$) mellom disse variablene: når kjennskap til EU-flagget går ned, går støtten til EU opp.

Eurobarometeret inneholder også bl.a spørsmål om holdning ved en eventuell folkeavstemning om NATO-medlemskap (hvor det er klart flertall for medlemskap) og om landets framtid er koblet til EU, USA eller Russland. Disse Eurobarometrene inneholder etterhvert også trender for de fire 'klassiske' spørsmålene: om landet utvikler seg i riktig retning, støtten til markedsøkonomi, tilfredshet med demokratiet og landets respekt for menneskerettigheter. Eurobarometrene for Sentral- og Østeuropa startet høsten 1990

DATA aktuelt

I samarbeid med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste NSD vil SampoAktuelt i hvert nummer inneholde en spalte kalt DataAktuelt der vi i fellesskap formidler og kommenterer informasjon om aktuelle datasett og data. Spalten har informasjonsverdi for ulike grupper av lesere av SampoAktuelt, og skal dessuten tjene som inspirasjon for studenter i deres arbeid med semesteroppgaver, essays, og hovedfagsoppgaver. Kontaktperson ved NSD er Gry Henriksen, tlf. 55 21 31 05, fax: 55 96 06 60. E-mail: gry.henriksen@nsd.uib.no
Kontaktperson ved Institutt for sammenliknende politikk er førstestamanuensis Gunnar Grendstad, tlf: 55 58 94 86, FAX: 55 58 94 25. E-mail: gunnar.grendstad@isp.uib.no